

Anonüümseks muudetud versioon

Tõlge

C-276/22 - 1

Kohtuasi C-276/22

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

22. aprill 2022

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Corte suprema di cassazione (Itaalia kassatsioonikohus)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

11. aprill 2022

Kassaatorid:

Edil Work 2 S.r.l.

S.T. S.r.l.

Vastustaja kassatsioonimenetluses:

STE S.a.r.l.

[...]

CORTE SUPREMA DI CASSAZIONE

SECONDA SEZIONE CIVILE (Itaalia kassatsioonikohus, teine tsiviilkolleegium)

[...] [*Kolleegiumi koosseis*]

on andnud järgmise

VAHEMÄÄRUSE

kaebuse kohta [...], mille on esitanud:

EDIL WORK 2 SRL [...], ja S.T. SRL [...];

ET

- *kassaatorid* -

versus

STE SARL [...];

- *vastustaja* -

versus

CM;

- *kohustatud isik* -

CORTE D'APPELLO di ROMA (Rooma apellatsioonikohus, Itaalia) otsuse nr 8288/2018 peale, [...];

[...] [*Menetlusega seotud väljendid*]

Asjassepuutuvad asjaolud ja põhikohtuasja ese

- 1 Piiratud vastutusega äriühing (s.r.l.) Agricola Torcrescenza, kelle vara ja tegevuse moodustas ainult hoonekompleks nimega Castello di Tor Crescenza asukohaga Roomas, vahetas 2004. aastal oma ärinime STA s.r.l.-iks ja viis oma asukoha üle Luksemburgi Suurhertsogiriiki, kus ta muutis oma ärinime STE s.a.r.l.-iks.
- 2 2010. aastal peeti Luksemburgis äriühingu erakorraline koosolek, millel nimetati juhatuse ainuliikmeks (*gérant*) S.B. S.B. nimetas sellel koosolekul F.F.-i, äriühingusse mittekuuluva isiku üldvolitusega esindajaks ja andis talle õiguse teha „Luksemburgi Suurhertsogiriigis ja välismaal äriühingu nimel ja arvel kõiki vajalikke toiminguid ja tehinguid ilma eranditeta, kuid igal juhul äriühingu majandustegevuse piires“.
- 3 Volitatud esindaja F.F. andis 2012. aastal Castello di Tor Crescenza mitterahalise sissemaksena üle Itaalia äriühingule ST s.r.l., kes võttis eellepinguga endale esmalt kohustuse müüa see M.M.-ile ja andis hoonekompleksi seejärel mitterahalise sissemaksena üle Itaalia äriühingule Edil Work 2 s.r.l.
- 4 STE s.a.r.l. kaasas 2013. aastal – Tribunale di Roma (Rooma esimese astme kohus, Itaalia) – menetlusse äriühingud ST s.r.l. ja Edil Work 2 s.r.l., paludes, et tuvastataks kahe mitterahalise sissemaks toimingu tühisus tulenevalt sellest, et kaebuse esitanud äriühingu juhatuse liikme poolt F.F.-ile volituste andmine on kehtetu. Tribunale di Roma (Rooma esimese astme kohus, Itaalia), kes ei võtnud kohaldatava seaduse suhtes seisukohta, jättis kaebuse rahuldamata, leides, et F.F.-ile oli volitus antud kehtivalt.
- 5 Corte d'appello di Roma (Rooma apellatsioonikohus, Itaalia) rahuldab teises kohtuastmes otsust tehes kaebuse. Apellatsioonikohus kinnitas kõigepealt Itaalia seaduse kohaldatavust, kuna rahvusvahelise eraõiguse seaduse (seadus 218/1995)

(legge di diritto internazionale privato) artikli 25 kohaselt kohaldatakse Itaalia seadust, kui äriühingu „peamine tegevuskoht asub“ Itaalias – peamine tegevuskoht, mis äriühingu STE s.a.r.l. puhul asub vaieldamatult Itaalias, kuna Castello di Tor Crescenza hoonekompleks moodustab äriühingu „ainsa ja kogu vara“. Apellatsioonikohus tegi seega kindlaks, et äriühingu suhtes kolmandale isikule nagu F.F. (territoriaalsest ja sisulisest aspektist) piiramatu juhtimisvolituse andmine oli vastuolus tsiviilseadustiku artikli 2381 lõikega 2 (milles oli ette nähtud äriühingu juhatuse poolt oma ülesannete delegeerimine üksnes juhatuse enda liikmetele). Nii tunnistas apellatsioonikohus äriühingu juhatuse liikme poolt F.F.-ile volituste andmise tühiseks ja sellest tulenevalt tunnistas ta kehtetuks Castello di Tor Crescenza andmise mitterahalise sissemaksena kahele vastustajast äriühingule.

- 6 Äriühingud Edil Work 2 s.r.l. ja ST s.r.l. esitasid käesolevale kohtule kassatsioonkaebuse, vaidlustades eelkõige 1995. aasta seaduse 218 artikli 25 esimese lõike teise osa kohaldatavuse, kuna apellatsioonikohus ei võtnud arvesse, et selle õigusnormi tähendust ja kohaldamisala on põhjalikult muudetud Euroopa õigusega, millega on ette nähtud õigusnormi kohaldamata jätmine, kui sellele antakse Euroopa õigusega kokkusobimatu tõlgendus.
- 7 Vastustaja STE s.a.r.l. esitas vastukassatsioonkaebuse, rõhutades eelkõige, et kuna äriühingu peamine tegevuskoht on Itaalias, tuleb F.F.-ile antud volituste kehtivust ja kassaatoritest äriühingutele tehtud hilisemate mitterahaliste sissemaksete kehtivust analüüsida Itaalia seaduse alusel, ilma et liidu õigus seda kuidagi tõlgenduslikult mõjutaks.

Riigisisese õiguse asjakohased sätted

- 8 Asjakohane riigisisene säte on eelkõige seaduse 218/1995 (legge 218/1995, *Gazzetta Ufficiale* nr 128, 3.6.1995) artikkel 25. Artiklis „Äriühing ja muud asutused“ on ette nähtud, et:

„(1) Äriühinguid, ühendusi, sihtasutusi ja kõiki muid avaliku või erasektori asutusi, ka juhul, kui neil puudub ühinguline laad, reguleeritakse selle riigi seadusega, kelle territooriumil asutamise menetlus lõpetati. Itaalia seadust kohaldatakse aga siis, kui juhatuse asukoht on Itaalias või kui nende asutuste peamine tegevuskoht asub Itaalias.

(2) Eelkõige reguleeritakse kohaldatava seadusega asutuse: a) õiguslikku staatust; b) ärinimetust või ärinime; c) asutamist, ümberkujundamist ja lõppemist; d) õigusvõimet; e) tema organite moodustamist, volitusi ja toimimisviise; f) asutuse esindamist; g) liikme või osaniku staatuse saamise ja sellest ilma jäämise viise ning sellest staatusest tulenevaid õigusi ja kohustusi; h) vastutust asutuse kohustuste eest; i) seaduse või asutamiskäsi rikkumiste tagajärgi.

(3) Registrijärgse asukoha teise riiki üleviimised ja erinevates riikides asukohti omavate asutuste ühinemised on kehtivad ainult siis, kui see viiakse läbi kooskõlas kõnealuste asjaomaste riikide seadustega“.

- 9 Teine asjassepuutuv riigisisene säte on tsiviilseadustiku artikkel 2507, mis juhatab sisse „Välismaal asutatud äriühingutele“ pühendatud peatüki, ning mille kohaselt „tõlgendatakse ja kohaldatakse selles peatükis sisalduvaid sätteid Euroopa Ühenduse õiguskorra põhimõtete alusel“.

Liidu õiguse asjakohased sätted

- 10 Liidu õiguse seisukohast on asjassepuutuvad sätted, milles on kehtestatud asutamisevabadus, eelkõige ELTL artiklid 49 ja 54.

- 11 ELTL artiklis 49 on sätestatud:

„1. Allpool esitatud sätete kohaselt keelatakse piirangud, mis kitsendavad liikmesriigi kodaniku asutamisevabadust teise liikmesriigi territooriumil. Nii viisi keelatakse ka piirangud, mis takistavad mis tahes liikmesriigi territooriumile asunud liikmesriigi kodanikel rajada esindusi, filiaale ja tütarettevõtjaid.

2. Kui kapitali käsitleva peatüki sätetest ei tulene teisiti, hõlmab asutamisevabadus õigust alustada ja jätkata tegutsemist füüsilisest isikust ettevõtjana ning asutada ja juhtida ettevõtjaid, eriti äriühinguid artikli 54 teises lõigus määratletud tähenduses, neil tingimustel, mida oma kodanike jaoks sätestab selle riigi õigus, kus niisugune asutamine toimub“.

- 12 ELTL artiklis 54 on ette nähtud:

„Äriühingud, mis on asutatud vastavalt liikmesriigi seadusele ja millel on liidu piires registrijärgne asukoht, juhatuse asukoht või peamine tegevuskoht, võrdsustatakse käesoleva peatüki sätete kohaldamise korral füüsiliste isikutega, kes on liikmesriikide kodanikud.

Äriühingutena mõistetakse tsiviil- või kaubandusõiguslikke äriühinguid, samuti ühistuid ja muid avalik-õiguslikke või eraõiguslikke juriidilisi isikuid, välja arvatud mittetulundusühingud“.

Euroopa Liidu Kohtu asjakohased otsused

- 13 Euroopa Kohtu praktika äriühingute asutamisevabaduse valdkonnas on ulatuslik.

- 14 Käesoleva eelotsusetaotluse jaoks asjakohases osas tõstetakse eelkõige esile:

- 27. septembri 1988. aasta kohtuotsus Daily Mail and General Trust (81/87, EU:C:1988:456)

- 9. märtsi 1999. aasta kohtuotsus Centros (C-212/97, EU:C:1999:126);

- 5. novembri 2002. aasta kohtuotsus Überseering (C-208/00, EU:C:2002:632);

- 30. septembri 2003. aasta kohtuotsus Inspire Art (C-167/01, EU:C:2003:512);

- 13. detsembri 2005. aasta kohtuotsus SEVIC Systems (C-411/03, EU:C:2005:762);
 - 12. septembri 2006. aasta kohtuotsus Cadbury Schweppes (C-196/04, EU:C:2006:544);
 - 16. detsembri 2008. aasta kohtuotsus Cartesio (C-210/06, EU:C:2008:723);
 - 29. novembri 2011. aasta kohtuotsus National Grid Indus (C-371/10, EU:C:2011:785);
 - 12. juuli 2012. aasta kohtuotsus VALE (C-378/10, EU:C:2012:440);
 - 25. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus Polbud (C-106/16, EU:C:2017:804).
- 15 Viidatud kohtuotsuste hulgas on käesoleva kohtuasja seisukohast eriline olulisus kohtuotsusel Polbud. Selles Euroopa Liidu Kohtule esitatud kohtuasjas vaidles üks Poola äriühing – kes oli otsustanud viia oma ainsa asukoha üle Luksemburgi, et tema suhtes kohaldataks Luksemburgi õigust ilma, et ta kaotaks juriidilise isiku õigusvõime – äriregistrist kustutamise avalduse esitamise hetkel vastu sellele, et läbi viidud likvideerimise kohta puuduvad dokumendid. Poola kõrgeim kohus, kelle poole Polbud pärast kahe äriregistrist kustutamise avalduse rahuldamata jätmist pöördus, esitas Euroopa Kohtule küsimuse eelkõige selle kohta, kas asutamisvabadus on kohaldatav liikmesriigi õiguse alusel asutatud äriühingu põhikirjajärgse asukoha teise liikmesriigi territooriumile üleviimisele, et kujundada see ümber äriühinguks, mille suhtes on kohaldatav selle teise liikmesriigi õigus, ilma et muudetaks viidatud äriühingu tegelikku asukohta.
- 16 Euroopa Kohus kinnitas, et asutamisvabaduse kohaldamisalasse kuulub olukord, kus liikmesriigi õigusnormide alusel asutatud äriühing soovib end ümber kujundada teise liikmesriigi õigusele alluvaks äriühinguks, pidades kinni kriteeriumist, mille teine liikmesriik on kehtestanud äriühingu sidumiseks oma riigisisese õiguskorraga, isegi kui äriühing viib oma majandustegevuse kas põhiosas või isegi kogu ulatuses läbi esimeses liikmesriigis (vt kohtuotsuse Polbud punktid 34, 38 ja 44).

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühiülevaade

- 17 Käesolevas kohtuasjas on tegemist algselt Itaalia õiguse alusel asutatud kapitaliühinguga (piiratud vastutusega äriühing), kes lasi end äriregistrist kustutada, ja kui ta oli end Luksemburgi äriühinguks ümber kujundanud, viis oma asukoha üle Luksemburgi, jättes aga oma peamise tegevuskoha Itaaliasse.
- 18 Faktiline ja õiguslik kontekst erineb sellest, mis oli kohtuotsuse Polbud aluseks. Käesolevas kohtuasjas, nagu kohtuasjas Polbud, on tegemist äriühinguga, kes otsustas oma registrijärgse asukoha Luksemburgi üle viia, jättes oma tegevuskoha päritoluliikmesriiki.

- 19 [...] [*Aspekt, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus ei pidanud asjassepuutuvaks*]
- 20 Itaalia õigus lubab Itaalia äriühingud välismaisteks äriühinguteks ümber kujundada: rahvusvahelise eraõiguse seaduse (eespool punkt 8) artikli 25 lõikes 3 on ette nähtud, et „registrijärgse asukoha teise riiki üleviimised ja erinevates riikides asuvate üksuste ühinemised on kehtivad üksnes siis, kui need on läbi viidud kooskõlas kõnealuste asjaomaste riikide seadustega“. Lisaks tunnustatakse viidatud sättega registrijärgse asukoha üleviimist ja seda tingimusel, et üleviimine on kehtiv mitte üksnes sihtkohariigi õiguskorras, vaid ka kõigis asjaomastes õiguskordades. Itaalia kohtupraktika kohaselt ei too üleviimine pärast äriühingu Itaalia äriregistrist kustutamist kaasa äriühingu juriidilise isiku õigusvõime lõppemist [...] [*Riigisisene kohtupraktika*].
- 21 Küsimus, mis käesolevas kohtuasjas tõusetub, käsitleb seda, millist seadust kohaldatakse äriühingule siis, kui ta on oma registrijärgse asukoha teise liidu liikmesriiki üle viinud, kuid on oma peamise tegevuskoha jätnud päritoluliikmesriiki.
- 22 Eelkõige vaieldakse selle üle, kas äriühingu juhatuse liikme poolt kolmandale isikule äriühingu juhtimisvolituste andmist tuleb hinnata asutamistähtajaga riigi, kus asub praegune registrijärgne asukoht, õiguse alusel, või päritoluriigi, kuhu jäi äriühingu peamine tegevuskoht, õiguse alusel.
- 23 [...] [*Viide punktidele 5 ja 8*]
- 24 Artikli 25 lõike 1 esimeses osas on äriühingule kohaldatava õiguse määramise kriteeriumina sätestatud koht, kus tema asutamise menetlus lõpetati, mistõttu on valitud nn asutamiskriteerium. Teises lõikes on seejärel täpsustatud, millised aspektid kuuluvad viidatud õigusnormi kohaldamisalasse, kasutades selleks loetelu (eespool punkt 8) mitte ammendavaks, vaid üksnes näitlikuks peetavat loetelu, millest tulenevalt alluvad asutamistähtajaga riigi seadustele kõik äriühingu asutamise, tunnuste, organisatsioonilise struktuuri ning sisemise ja välimise toimimisega seotud küsimused.
- 25 Artikli 25 lõike 1 teine osa sisaldab aga asutamiskriteeriumi parandust ja laiendab Itaalia seadust äriühingule, kellel on vaatamata sellele, et ta on teise riigi territooriumil asutatud, Itaalias „juhatuse asukoht“ või majandustegevuse „peamine tegevuskoht“.
- 26 Äriühingu peamise tegevuskoha paranduskriteeriumi pidas käesoleval juhul kohaldatavaks apellatsioonikohus, kes hindas samamoodi ka juhatuse liikme poolt F.F.-ile volituste andmist Itaalia äriühinguõiguse tähenduses ja selle õiguse kohtupraktikas kohaldamise tähenduses.
- 27 Tuleb täpsustada, et F.F.-ile volituste andmine leidis aset äriühingu STE s.a.r.l. erakorralise koosoleku raames, mis peeti Luksemburgis; viidatud volituste alusel andis F.F. äriühingu peamise tegevuskoha moodustava hoonekompleksi

mitterahalise sissemaksena üle sel korral Itaalias tehtud toiminguga (üleandmine leidis aset Itaalia äriühingu S.T. s.r.l. koosolekul).

- 28 Kassatsioonkaebuse esitanud äriühingud vaidlustasid käesolevale kohtule esitatud kassatsioonkaebuses viidatud artikli 25 lõike 1 teise osa koosõla äriühingute asutamisvabadusega.
- 29 Kolleegiumi arvates tuleb küsimuse analüüsimisel kaaluda järgmisi argumente.
- 30 Tõlgenduse kohaselt, mille Euroopa Liidu Kohus (vt eespool punktis 14 viidatud kohtuotsused) on äriühingute asutamisvabadusele andnud, hõlmab asutamisvabadus ühe liikmesriigi õigusnormidega koosõlas asutatud äriühingu õigust kujundada ennast ümber teise liikmesriigi õigusele alluvaks äriühinguks, eeldusel, et on täidetud selle teise liikmesriigi õigusnormidega kehtestatud tingimused ja eelkõige tingimus, mille teine liikmesriik kehtestas äriühingu sidumiseks riigisisese õiguskorraga.
- 31 Kuna liidu õigust ei ole ühtlustatud, on kriteeriumi määratlemine, mille alusel määratakse kindlaks äriühingule kohaldatav riigisisene õigus, vastavalt ELTL artiklile 54 iga liikmesriigi pädevuses. Samuti ELTL artiklis 54 käsitatakse pidemetena võrdsel alusel äriühingu registrijärgset asukohta, juhatuse asukohta ja peamist tegevuskohta (vt 27. novembri 2019. aasta direktiivi (EL) 2019/2121, millega muudetakse direktiivi (EL) 2017/1132 seoses äriühingute piirülese ümberkujundamise, ühinemise ja jagunemisega, ELT 12.12.2019, L 321, põhjendus 3).
- 32 Nagu Euroopa Kohtu praktikas on täpsustatud (vt kohtuotsus Polbud, punkt 44), tuleneb sellest, et üksnes asjaolu, et ainult registrijärgne asukoht – mitte juhatuse asukoht ega peamine tegevuskoht – on üle viidud, ei välista iseenesest asutamisvabaduse kohaldatavust ELTL artikli 49 alusel.
- 33 Seega on vaja teha kindlaks, kas asutamisvabadusega kaasneb oma peamise tegevuskoha päritoluriiki jätnud äriühingu allutamine sihtkohariigi õigusele nii selle asutamise osas kui ka seoses selle sisemise ja välimise haldamisega, kuna käesolevas kohtuasjas on tegemist äriühingu suhtes kolmandale isikule juhtimisvolituste andmisega, mis mõjutas määraval viisil äriühingu tegevust.
- 34 Selles osas tuleb juhtida tähelepanu sellele, et ELTL artikli 49 teises lõigus räägitakse asutamisvabadusest seoses äriühingute asutamise ja juhtimisega ning et eespool viidatud 27. novembri 2019. aasta direktiivi (EL) 2019/2121 põhjenduses 2 on rõhutatud, et äriühingute asutamisvabadus ei hõlma mitte ainult äriühingute asutamist, vaid ka nende juhtimist asukohaliikmesriigi õigusaktides sätestatud tingimustel; direktiivi 2019/2121 artiklis 1 on juttu ümberkujundamisest „piiratud vastutusega äriühinguks, mida reguleerib teise liikmesriigi õigus“ (peab täpsustama, et Itaalia seadusandja ei ole direktiivi veel rakendanud ja selles osas on parlamendis pooleli valitsusele delegeeritud seaduse eelnõu).

- 35 Itaalia õiguse puhul tuleb meeles pidada, et 2003. aastal kehtestati seadusandliku dekreediga 6/2003 (decreto legislativo 6/2003) läbi viidud äriühinguõiguse reformi raames tiviilseadustiku välismaal asutatud äriühingutele pühendatud peatüki alguses artikkel 2507 (eespool punkt 9), mille kohaselt selle peatüki sätteid mitte ainult ei tõlgendata, vaid ka kohaldatakse liidu õiguskorra põhimõtete alusel. [...] *[Viited valdkonna doktriinile]*
- 36 Kokkuvõttes on Euroopa õiguses olemas näitajad, mille põhjal tuleb asuda seisukohale, et sihtkohariigi seadus, mis on kohaldatav äriühingule, kes viis oma asukoha sellesse riiki üle, sisaldab sätteid kõnealuse äriühingu toimimise ja juhtimise kohta. Asjaolu, et käesoleval juhul on tegemist äriühingu juhtimise toiminguga, mis mõjutab selle äriühingu tegevust, et tegevuskoht asub Itaalias – päritoluriigis, mille suhtes äriühing on säilitanud oma juriidilise isiku õigusvõime, jätab aga eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates ruumi kahtlusele, et kõnealust juhtimise toimingut ei tule hinnata mitte Luksemburgi õiguse ja kohtupraktikas esitatud tõlgenduse alusel, vaid Itaalia õiguskorra õiguse ja kohtupraktikas esitatud tõlgenduse alusel.
- 37 Järelikult leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et vaatamata sellele, et Euroopa Kohtu praktika äriühingute asutamisevabaduse valdkonnas on ulatuslik, on vaja esitada käesolevas kohtuasjas äriühingute asutamiseõiguse kohta tõusetunud tõlgendusküsimus Euroopa Kohtule, võttes ka arvesse, et küsimus esitati Corte di cassazionele (Itaalia kassatsioonikohus), kelle otsuseid ei saa – välja arvatud erandjuhtudel – vaidlustada.

Euroopa Kohtule esitatud eelotsuse küsimus

- 38 Kokkuvõttes tuleb Euroopa Kohtult paluda Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 267 alusel eelotsust järgmises küsimuses:

„Kas Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklitega 49 ja 54 on vastuolus see, et liikmesriik, kus äriühing (piiratud vastutusega äriühing) on algselt asutatud, kohaldab sellele äriühingule riigisiseseid õigusnorme äriühingu toimimise ja juhtimise kohta, juhul kui äriühing, kes on oma asukoha üle viinud ja ennast sihtkohaliikmesriigi õiguse alusel uuesti asutanud, jätab oma peamise tegevuskoha päritoluliikmesriiki ja kõnealune juhtimise toiming mõjutab määraval viisil äriühingu tegevust“?

- 39 [...]

[...] *[Menetlusega seotud väljendid]*

Otsustatud Roomas, [...] 11. jaanuaril 2022.

[...]